

บทที่ 1

บทนำ

1. หลักการและเหตุผล

หนังสือเป็นทรัพยากรสำคัญที่ทำให้มนุษย์ได้รับความรู้ ความเพลิดเพลิน ความจรรโลงใจ ประสบการณ์และการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต นอกจากนี้ ยังเป็นเครื่องมือที่ช่วยพัฒนามนุษย์ให้เจริญทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา และโดยเหตุผลที่ว่า หนังสือมีส่วนสำคัญในการสร้างความเจริญของสังคมและของบุคคลกับทั้งเป็นสื่อให้เกิดความเข้าใจอันดีระหว่างชนในชาติต่าง ๆ องค์การศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ หรือชื่อย่อว่า “ยูเนสโก” ได้ประกาศให้ปี พ.ศ.2515 เป็น “ปีหนังสือสากล” หรือ “ปีหนังสือระหว่างชาติ” (International Book Year 1972) และขอให้บรรดาประเทศสมาชิกร่วมฉลองปีหนังสือสากล 2515 ด้วยการจัดกิจกรรมอันเหมาะสม (นวลจันทร์ รัตนากร, ชุตติมา สัจจามันท์ และมารศรี ศิวรักษ์, 2529 : 58)

ประเทศไทยในฐานะสมาชิกขององค์การยูเนสโก มีคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (Thailand National Commission for Unesco) เป็นผู้ดำเนินงาน ได้แต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นคณะหนึ่งเรียกว่า “คณะกรรมการแห่งชาติเพื่อจัดงานปีหนังสือระหว่างชาติ 2515” ประกอบด้วยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการเป็นประธาน และมีผู้แทนของหน่วยงานและสถาบันที่เกี่ยวข้องกับการผลิตหนังสือเป็นกรรมการ คณะกรรมการแห่งชาติฯ ได้จัดทำโครงการดำเนินการทั้งหมด 19 โครงการ โดยในจำนวน 19 โครงการนี้ มี 2 โครงการคือ “โครงการจัดงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ” และ “โครงการประกวดหนังสือดีเด่น” ที่มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน กล่าวคือ เริ่มมีโครงการประกวดหนังสือดีเด่น ในปี พ.ศ. 2515 และจัดเป็นโครงการของสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย ซึ่งได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการแห่งชาติฯ ให้เป็นผู้ดำเนินการ และคณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติได้รับผิดชอบต่อมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2516 จนถึงปัจจุบัน (คณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติ, 2540 : 2)

รัฐบาลได้จัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติให้เป็นองค์กรเพื่อส่งเสริมและประสานงานการพัฒนาหนังสือแห่งชาติ ประกอบด้วยผู้แทนหน่วยราชการ สมาคมวิชาชีพและ

ผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหนังสือ มีจำนวนตามความเหมาะสม ทั้งนี้ มีนายกรัฐมนตรี หรือผู้ได้รับมอบหมายทำหน้าที่ประธานกรรมการ มีอำนาจในการแต่งตั้งอนุกรรมการเพื่อดำเนินงานเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยเฉพาะตามความจำเป็นและเหมาะสม นอกจากนี้ยังมีหน้าที่ส่งเสริมและประสานงานด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหนังสือ พิจารณาเสนอการสร้างหรือปรับปรุงแก้ไขระเบียบข้อบังคับ ตลอดจนกฎหมายต่าง ๆ ที่เกื้อกูลการพัฒนาหนังสือ ขจัดอุปสรรคและปัญหาในการดำเนินงานตามแนวนโยบายและแผนพัฒนาหนังสือแห่งชาติ (คณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติ, 2530)

การประกวดหนังสือดีเด่นในแต่ละปีจะเริ่มดำเนินการประมาณเดือนมิถุนายนจนถึงเดือนธันวาคม โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อส่งเสริมบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการผลิตหนังสือทั้ง 5 ฝ่าย คือ ผู้แต่ง สำนักพิมพ์ ผู้พิมพ์ ผู้จำหน่าย และบรรณาธิการ ให้ผลิตงานที่ประณีต มีคุณค่าและมีสารประโยชน์ต่อสังคมเพิ่มขึ้น รวมทั้งเพื่อสนับสนุนให้ผู้อ่านรู้จักเลือกอ่านหนังสือที่มีคุณค่าและสารประโยชน์ อันจะช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น

สำหรับหนังสือที่ส่งเข้าประกวดในปีแรกแบ่งออกเป็น 4 ประเภทคือ หนังสือนวนิยาย หนังสือสารคดี หนังสือเด็กและหนังสืออนุสรณ์ที่สำนักศึกษาหรือองค์การนิสิตนักศึกษาจัดทำขึ้น ต่อมาได้มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมกับยุคสมัยจนถึงปีพ.ศ. 2532 ได้รับหนังสือเข้าประกวดทั้งหมด 9 ประเภทคือ (1) หนังสือสารคดี (2) หนังสือนวนิยาย (3) หนังสือกวีนิพนธ์ (4) หนังสือรวมเรื่องสั้น (5) หนังสือสำหรับเด็กเริ่มหัดอ่าน (อายุ 3-5 ปี) (6) หนังสือสำหรับเด็กเล็ก (อายุ 6-11 ปี) แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ บันเทิงคดีและสารคดี (7) หนังสือสำหรับเด็กก่อนวัยรุ่น (อายุ 12-14 ปี) แบ่งเป็น 3 ประเภท คือ บันเทิงคดี สารคดีและคำประพันธ์ (8) หนังสือการ์ตูนและ (9) หนังสือสวยงาม แบ่งเป็น 2 ประเภทคือ หนังสือสวยงามทั่วไป และหนังสือสวยงามสำหรับเด็ก

การให้รางวัลหนังสือที่ชนะการประกวดจะแบ่งเป็น 2 ระดับคือ รางวัลดีเด่นแต่ละประเภทมี 1 รางวัล และรางวัลชมเชยมี 3 รางวัล สำหรับผู้มีสิทธิ์ได้รับรางวัลได้แก่ ผู้ประพันธ์ ผู้จัดทำภาพประกอบ ผู้จัดพิมพ์หรือสำนักพิมพ์ ผู้ออกแบบจัดทำรูปเล่ม และโรงพิมพ์

หนังสือที่ได้รับรางวัลจากการประกวดหนังสือดีเด่นประเภทต่าง ๆ นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2515 - 2541 มีจำนวนทั้งสิ้น 778 เล่ม ในจำนวนนี้มีผู้รวบรวมรายชื่อหนังสือและจัดทำสารบัญชหนังสือที่ได้รับรางวัลในระหว่างปี พ.ศ. 2515 - 2528 จำนวน 299 เล่ม ต่อมาได้มีผู้จัดทำบรรณานิทัศน์หนังสือที่ได้รับรางวัลเมื่อ พ.ศ. 2538 รวมจำนวน 44 เล่ม และหนังสือที่ได้รับรางวัลระหว่างปี พ.ศ. 2539 - 2541 จำนวน 87 เล่ม ปรากฏว่ามีกลุ่มผู้จัดทำเว็บไซต์เสนอรายชื่อหนังสือและบรรณานิทัศน์ดังกล่าวแล้วบนอินเทอร์เน็ต ส่วนหนังสือที่ได้รับรางวัลใน

ระหว่างปี พ.ศ. 2529 – 2532 จำนวน 172 เล่ม (ในปีพ.ศ. 2533 ไม่มีการประกวดหนังสือดีเด่น) รวมทั้งหนังสือที่ได้รับรางวัลระหว่างปี พ.ศ. 2534 – 2537 จำนวน 176 เล่ม ยังไม่มีผู้รวบรวมรายชื่อและจัดทำสารระสังเขป

เนื่องด้วยวิทยาการทางด้านเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ได้พัฒนาไปอย่างรวดเร็วและมีบทบาทในการดำเนินงานห้องสมุดเป็นอย่างมาก กล่าวคือ ห้องสมุดในปัจจุบันมีการรวบรวมจัดเก็บและค้นคืนหนังสือที่อำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ใช้บริการ ในการค้นหาและเข้าถึงสิ่งพิมพ์ได้อย่างรวดเร็วโดยจัดทำเป็นฐานข้อมูล สำหรับฐานข้อมูลที่มีการทำกันในปัจจุบันสามารถแบ่งเป็น 2 ลักษณะคือ ฐานข้อมูลอ้างอิง (Reference databases) และฐานข้อมูลต้นแหล่ง (Source databases) (Underwood, 1993 : 68)

ฐานข้อมูลอ้างอิงที่จัดทำกันมีหลายลักษณะและฐานข้อมูลบรรณานุกรมก็จัดเป็นฐานข้อมูลอ้างอิงลักษณะหนึ่งซึ่งเป็นที่รู้จักกันดีของบรรณารักษ์ นักเอกสารสนเทศ รวมทั้งนักวิชาการในสาขาต่าง ๆ การจัดทำฐานข้อมูลบรรณานุกรมจึงมีความสำคัญมากในฐานะที่เป็นเครื่องมือในการเข้าถึงข้อมูลที่จะตอบสนองความต้องการของกลุ่มผู้ใช้ การสร้างฐานข้อมูลบรรณานุกรมมักจะเป็นกิจกรรมของห้องสมุดและศูนย์สารนิเทศ รวมทั้งหน่วยงานที่ให้บริการสารนิเทศ ในความพยายามที่จะสร้างระบบอัตโนมัติให้กับงานบริการ เพื่อช่วยให้ผู้ใช้สามารถเข้าถึงสารนิเทศที่มีในหน่วยงานด้วยระบบคอมพิวเตอร์ (พิมพ์ร่ำไพ เปรรมสมิทธิ์, 2538 : 8) และการที่ห้องสมุดหรือหน่วยงานที่ให้บริการสารนิเทศมีฐานข้อมูลบรรณานุกรมที่ครบถ้วน ย่อมส่งผลดีต่อผู้ใช้และแสดงถึงประสิทธิภาพส่วนหนึ่งของงานบริการได้เป็นอย่างดี

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะนำวิทยาการสารสนเทศแขนงหนึ่งมาประยุกต์ใช้ในการจัดทำฐานข้อมูลบรรณานุกรมหนังสือที่ได้รับรางวัลของคณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติ ที่ยังไม่มีผู้รวบรวมรายชื่อหนังสือและทำสารระสังเขปเฉพาะหนังสือที่ได้รับรางวัลในระหว่างปี พ.ศ. 2529 – 2532 จำนวน 172 เล่ม โดยใช้โปรแกรมไมโครซอฟต์แอกเซส 97 ทั้งนี้เพื่อเป็นประโยชน์แก่บรรณารักษ์ในการรวบรวม จัดซื้อและจัดหาหนังสือเหล่านี้ไว้ให้บริการในห้องสมุดของตน นอกจากนี้ผู้สอน นักเรียน นักศึกษา และผู้สนใจสามารถติดตามและสืบค้นรายชื่อหนังสือและสารระสังเขปหนังสือที่ได้รับรางวัลของคณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติ ในระยะเวลาดังกล่าวได้อย่างครบถ้วน

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อจัดทำฐานข้อมูลบรรณานุกรมหนังสือที่ได้รับรางวัลของคณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติ ระหว่างปี พ.ศ. 2529 - 2532 โดยใช้โปรแกรมไมโครซอฟต์แอกเซส 97

3. ขอบเขตของการวิจัย

ศึกษา รวบรวมรายชื่อ ทำสาระสังเขป ครรชนี กำหนดคำสำคัญและจัดทำฐานข้อมูล บรรณานุกรมหนังสือที่ได้รับรางวัลของคณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติ ระหว่าง พ.ศ. 2529 – 2532 จำนวน 172 เล่ม โดยใช้โปรแกรมไมโครซอฟต์เอกเซล 97

4. วิธีดำเนินการวิจัย

1. ค้นคว้าและรวบรวมรายชื่อหนังสือที่ได้รับรางวัลของคณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติ ระหว่าง พ.ศ. 2529 - 2532 จำนวน 172 เล่ม
2. ทำสาระสังเขปประเภทให้ความรู้ และประเภทบอกเล่าหรือพรรณนา ครรชนี ชื่อผู้แต่ง ครรชนีชื่อเรื่อง ครรชนีหัวเรื่องและคำสำคัญ พิจารณากำหนดคำสำคัญที่ปรากฏในชื่อเรื่อง ประมวลแนวคิดและแก่นเรื่องจากเนื้อหาสารนิเทศ เพื่อวิเคราะห์และกำหนดเป็นคำสำคัญที่จะใช้สืบค้นข้อมูลหนังสือที่ได้รับรางวัลของคณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติ ระหว่าง พ.ศ. 2529 – 2532 จำนวน 172 เล่ม
3. ศึกษาโปรแกรมไมโครซอฟต์เอกเซล 97 เกี่ยวกับการสร้างตาราง ข้อสอบถามแบบฟอร์ม รายงาน มาโครและ โมดูลเพื่อนำมาออกแบบและประยุกต์ใช้ในการจัดเก็บและสืบค้นฐานข้อมูลทางบรรณานุกรมของหนังสือที่ได้รับรางวัลฯ
4. ออกแบบแผ่นบันทึกข้อมูลนำเข้า (input sheets) เพื่อบันทึกข้อมูลบรรณานุกรม สาระสังเขป ครรชนี คำสำคัญและประวัติผู้ได้รับรางวัล
5. บันทึกข้อมูลบรรณานุกรม สาระสังเขป ครรชนี คำสำคัญ ภาพปกหนังสือ ผู้แต่ง ผู้ออกแบบภาพประกอบพร้อมทั้งประวัติผู้ได้รับรางวัล
6. ทดสอบการค้นคืนหนังสือทุกประเภทที่ได้รับรางวัล หลังจากจัดทำฐานข้อมูล บรรณานุกรม
7. สถิติการใช้ฐานข้อมูลบรรณานุกรมหนังสือที่ได้รับรางวัลของคณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติ ระหว่าง พ.ศ. 2529 – 2532
8. สรุปและรายงานผลการศึกษา

4. ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย

1. ได้ฐานข้อมูลบรรณานุกรมหนังสือที่ได้รับรางวัลของคณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติ ระหว่าง พ.ศ. 2529 – 2532
2. บรรณารักษ์สามารถใช้ประโยชน์จากฐานข้อมูลนี้เพื่อการรวบรวม จัดซื้อและ

จัดหาหนังสือที่ได้รับรางวัลฯ ไว้บริการในห้องสมุด

3. ผู้สอน นักเรียน นักศึกษา นักวิชาการ และผู้สนใจ สามารถติดตามและสืบค้นรายชื่อหนังสือและสาระสังเขปหนังสือที่ได้รับรางวัลฯ ระหว่าง พ.ศ. 2529 - 2532

4. ได้แนวทางในการใช้โปรแกรมไมโครซอฟต์เอกเซล 97 เพื่อจัดทำฐานข้อมูลบรรณานุกรมทรัพยากรสารสนเทศอื่น ๆ ของห้องสมุด

5. คำอธิบายศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

ฐานข้อมูล หมายถึง การรวบรวมข้อมูลที่มีความสัมพันธ์กันและมาอยู่รวมกัน และข้อมูลดังกล่าวนั้นสามารถสืบค้น จัดเรียง ปรับปรุงให้ทันสมัยหรือเปลี่ยนแปลงได้

ฐานข้อมูลบรรณานุกรม หมายถึง การรวบรวมรายการอ้างอิงของบทความวารสาร นิตยสาร หนังสือ รายงาน สัทธิบัตรและเอกสารอื่น ๆ ส่วนมากจะระบุ ชื่อผู้แต่ง ชื่อเรื่อง แหล่งผลิต รวมทั้งเรื่องย่อของเนื้อหา

สาระสังเขป หมายถึง เนื้อเรื่องย่อหรือสาระสำคัญของเอกสารสิ่งพิมพ์ โดยมีรูปแบบสั้น กระชับ และมีความถูกต้อง ปราศจากการตีความหรือวิพากษ์วิจารณ์

บรรณานุกรม หมายถึง การจัดเรียงลำดับรายชื่อผู้เขียนเอกสาร รายชื่อเอกสาร แนวคิดและลักษณะวิชาของเอกสาร

คำสำคัญ หมายถึง คำหรือวลีสำคัญที่ใช้เป็นตัวค้นเนื้อหาของหน่วยสารนิเทศ โดยการนำคำสำคัญที่ปรากฏในชื่อเรื่อง สาระสังเขป เนื้อหาของสารนิเทศ มาทำหน้าที่บ่งบอกเนื้อหาของหน่วยสารนิเทศนั้น

โปรแกรมไมโครซอฟต์เอกเซล 97 หมายถึง รายการคำสั่งหรือชุดคำสั่งที่มีระบบการจัดการฐานข้อมูลบนระบบปฏิบัติการวินโดวส์ มีความสามารถสูง ใช้งานง่าย สามารถสร้างแอปพลิเคชันฐานข้อมูลแบบใช้งานเอง หรือแอปพลิเคชันฐานข้อมูลบนระบบเครือข่ายได้